

Jocul din Bistrița-Năsăud în Cartea Recordurilor și Patrimoniul Mondial UNESCO

Menuț MAXIMINIAN

The great novelist Liviu Rebreanu describes the dance in the novel "Ion" as a traditional dance where all the inhabitants of Pripas(Prislop) are gathered. There are also the village leaders, who honor their feast with their presence.

The entire article is based on forms of traditional dances all over the Transylvania area. Each and every village described here has its own form, and its own way of showing the importance of carrying on a region heritage. It describes dancers, forms of dances and young people trying to get married or form a friendship through dance. Ways of chanting before asking a girl to dance or before a girl accepts an invitation. People talking and laughing and having a good time, all this while describing each village traditional dances and custom.

„The Barber Dance” of Șieuț is on the List of Immaterial Cultural Heritage of UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization).

Bistrița-Năsăud – the region which forms all the villages described in the article – entered the Book of Records, establishing two world records "The largest number of people who carry simultaneously the traditional Romanian part" and "The biggest Romanian dance performed in synchrony", the steps of a dance specific to the Năsăului - to Runc. More than 10,000 people participated in the event at the Nasaud Stadium.

The Bistritan dances, spectacular, admired all over the world, especially the ones in which we meet the peacock hats, are old forms of manifestation of the human spirit.

Key-words: dance, tradition, village, region, girl

„De tropotele jucătorilor se hurducă pământul. Zecile de perechi bat someșana cu atâta pasiune că potcoavele flăcăilor scapără scânteii, poalele fetelor se bolbocesc, iar colbul de pe jos se învâltorește, se așază în straturi groase pe fețele brăzdate de sudoare, luminate de oboseală și de mulțumire. .. flăcării se îndârjesc, își înfloresc jocul, trec fetele pe sub mână, le dau drumul să se învârtască singure, țopăie pe loc ridicând tălpile, își ciocnesc zgomotos călcăiele, își plesnesc tureacii cizmelor cu palmele nădușite...” (Rebreanu, 2001: 16).

Jocul someșean a fost descris, cum nu se poate mai frumos, de marele romancier Liviu Rebreanu în romanul *Ion*, a cărui fir epic începe într-o zi de duminică, în care toți locuitorii satului Pripas (Prislop) se află adunați la hora tradițională. Nu lipsesc nici fruntașii satului, care cinstesc cu prezența lor sărbătoarea.

Dimitrie Cantemir, în lucrarea „Descrierea Moldovei” arată: „Jocurile sunt la moldoveni cu totul altfel decât la celelalte neamuri. Ei nu joacă doi sau patru inși laolaltă ca la franțuji și leși, ci mai mulți roată sau într-un șir lung” (1986: 246-247). Tot Dimitrie Cantemir amintește și despre *danț*, cuvânt luat de la polonezi, care concurează cu termenul de origine latină *joc*.

La Dumbrăvița, nu se concepea ca fata să meargă la joc fără mamă. Mama era cea care observa de pe margine, alături de celelalte femei, cine îi ia la joc fata. Bărbații mai bătrâni stăteau într-o margine a curții și jucau cărți sau discutau despre treburile satului. Jocul se organiza la nunți, la clăci, dar mai cu seamă în duminicile și în sărbătorile de peste an. Organizarea jocului cădea în seama „cizeșilor” (doi, trei băieți mai vârstnici, de obicei cu stagiul militar satisfăcut). Ei arvuneau muzicanții, iar cheltuiala se împărțea la toți tinerii care participau la joc, sub forma unei taxe de intrare.

Pe lângă tineretul care însuflețea atmosfera, la joc se mai adunau și femeile din sat, venite pentru copii și nepoți. Existau însă și persoane care veneau la joc doar de dragul de a privi. Jocul dura 4-5 ore, cu scurte pauze, după care fetele erau conduse acasă de băieți, înainte de „Sfințitul Soarelui”. Uneori erau conduse până la poartă, alteori flăcăii intrau în casă, unde erau serviți cu câte un pahar de horincă.

Producție folclorică scurtă, strigătura este alcătuită din versuri, adesea improvizate, care se rostesc cu o anumită intensitate a vocii în timpul desfășurării jocului popular, dar și la nunți, șezători sau cu alte prilejuri. Strigătura reprezintă o complexă manifestare artistică a oamenilor din mediul rural, mai ales că ritmul jocului și cel al muzicii se îmbină cu cel al poeziei. Hora satului constituie cadrul ideal de rostire a strigăturilor și, implicit, primul element din circuitul folcloric în care aceasta se difuzează. Strigătura poartă un accent liric sau ironic, satiric, incisiv și imperativ.

Iată câteva strigături de la Diug:

Mândrulucă, mândrulucă
Fă-ți gura fântină-n luncă!
Cân' oi trece cu caru,
Să beau apă cu clopu;
Cân' oi trece cu sania,
Să beu apă cu gura,
Ca să mă poci stâmpara”.

Sau

„Drage mi-s copilele,
Că strigă găinile:
Ciri, ciri, la mama,
Cu ocii după badea;
Ciri, ciri, măi puiuț,
Cu ocii după drăguț.”(D, Maximilian, Dumbrăvița)

Pe Valea Someșului, și cu precădere pe Valea Țibleșului, cuvântul *bere* desemna un obicei anual. *Berea* era numele jocului care avea loc în a doua zi de Crăciun.

La Parva, un lucru de mare interes la hora satului era primul joc din prima duminică de după post. Feciorii luau la joc fetele pe care le-au cunoscut în post la șezători, iar acest prim joc era un fel de oficializare a relației (B, Ordace, 2008: 41)

La Feldru, *Tiercul* era o petrecere la care participau atât tineri, cât și oameni mai în vârstă și se organiza înainte de intrarea în cele două posturi mari: al Paștelui și al Crăciunului. Fetele și femeile măritate pregăteau acasă mâncăruri tradiționale și dulciuri (chifli) cu care se prezentau la gospodarul care organiza tiercul. Bărbații aveau obligația să se ocupe de băutură (țuică fiartă). În unele cazuri tiercul se termina cu joc, în timpul căruia tinerii înfiripau povești de dragoste care se puteau termina cu căsătorii. (Palagi, 2014: 288).

La Mijlocenii Bârgăului, fata intră ca într-un ritual la joc: „Un fecior mai în vârstă o ia la joc pe fata tânără venită la horă, după care îi face cunoștință cu ceilalți băieți din sat și o dă la fiecare la joc. Un fecior care merge pentru prima dată la horă este luat de ceilalți feciori mai mari și îl duc pe la fetele din sat făcându-i cunoștință cu acestea” (C, Vrâncean, Mijlocenii Bârgăului).

La Șieu, jocurile erau în casă. Se alegea un flăcău care tocmea ceterașii și care aduna oamenii la ușă, când intrau tinerii la joc. Nu exista cămin cultural și jocul se organiza la gazde înstărite, fără copii, având case cu încăperi mai mari, mobilier mai sărac, iar eliberarea camerei respective se făcea cu ușurință. Laițele se puneau pe lângă pereți, acolo se așezau bătrânii și priveau la joc (C, Papp, Șieu).

La Rusu Bârgăului, cei care angajează de obicei muzica stau grupați în mijlocul jocului, iar fetele fac cerc în jurul lor. Pe scaune, pe margine, stau bătrânii satului. Jocul începe cu „de mână” și se termină cu „învârtită”.

La Ardan, fetele trebuiau să fie modeste, să nu refuze invitațiile la joc (chiar dacă feciorul care făcea invitația nu era pe placul fetei). În cazul în care o fată refuza invitația de a juca, flăcăul punea muzica să cânte marșul și o scotea afară din joc.

De multe ori, la joc, fetele, dar și feciorii erau deochetați. Mamele grijulii, ca odraslele lor să fie apărate de deochiat, puneau într-un săculeț un cățel de usturoi, câteva boabe de piper, puțină tămâie și o ață de piele dintr-un ciur părăsit. Acest mic talisman, prevăzut cu un baier este atârnat la gât, iar la cei mici este legat cu un fir roșu la mâna dreaptă. Acest talisman trebuia purtat preventiv, în mod discret.

La Corvinești, jocul se organiza în casa, șura sau ocolul lui Măierean. În zilele frumoase, cum se termina slujba la biserică, se scotea carul din șură, în care se urcau muzicanții din taraful tradițional, format din ceterașii la vioară, contră (braci) și contrabas (gordună). Primii care veneau erau cizeșii, apoi feciorii mai nerăbdători, care se întreceau în jocurile individuale de bărbunc, mai lente sau mai iuți, arătând de ce sunt în stare. De regulă, dansa câte unul, pe rând sub privirile

celorlați care-l încurajau cu glume și exclamații de admirație. Veneau în grupuri fetele gătite cu flori în păr și struțul de mușcate sau de busuioc în mâini, urmate de mame, mătuși și rude. Femeile dădeau impresia că urmăresc jocul; în realitate însă, înșirate una lângă alta, ca păsările pe gard, femeile doreau să vadă ce se întâmplă în rândul tinerilor, care cu cine joacă, de câte ori joacă cutare cu cutare, dacă au jucat, mai strâns sau mai așezat, cum se uitau unul la altul etc. Scopul era să ducă apoi vorba mai departe în toată săptămâna următoare, să-i logodească unii pe alții și să se pregătească nunți. Uneori la jocuri veneau și feciori din alte sate - lăturenii. Ciclu de joc începea cu „de-a lungul” (ritm ternar asimetric, măsura de 11 /16), urmat de „jocul țigănesc” (învărtită, joc dinainte, de început, în ritm binar), încheiat cu „bătuta” (învărtită dreaptă deasă, tot în ritm binar). Un joc complex avea o durată de 10-12 minute. Muzica din acea vreme era dominată de simțul improvizației și melodicității. Cântau „după ureche” dar cu atâta tehnicitate, inventivitate și rafinament încât făceau să vibreze satul. Un artist al vremii, Toader Lăcătuș-Toarță a cântat la numeroase nunți și jocuri în Corvinești. Folcloristul Gavril Dejeu spune că acești ceterași „te scoală din boală” și te fac „să sari din scaun”, ca să te trezești numaidecât în mijlocul jocului. Primașii cei mai îndrăgiți erau cei care știau să zică unele jocuri „după piciorul dansatorilor”.

La joc, biserică, nunți, fetele purtau pantofi negri, poale cu cipcă (dantelă), cătrințe brodate sau rochii largi, zadii, pieptar cu nasturii în față sau înfundat cu nasturi sub o mânecă, năframă neagră sau albă, cusută cu motive populare, prinsă cu colțurile la ceafă. Femeile purtau haine de culori închise, năframe maro sau negre, prinse sub colțuri sub bărbie. Bărbații purtau pantofi, ghete negre, prinse sau cizme cu turciac înalt, cioareci de lână (din pănură) de culoare albă. Cămașă croită din pânză de casă și mânecile strânse sau largi. Cămașa se purta peste cioareci și se prindea la mijloc cu un brâu lat de stoia groasă sau de piele cu despărțituri pentru bani și țigări. Pe cap purtau căciulă de blană de miel sau clop de paie. Tinerii purtau pieptare (cojocul fără mâneci) din piele împodobite cu cănaci (ciucuri) de diferite culori vii: albaștri, galbeni, roșii, portocalii. Cămășile aveau broderii florale sau geometrice la gulerul strâns cătănește sau răsfirat și la mâneci largi sau strânse în pumnuleși. La mijloc peste cămașă se încingeau curele late de piele (B, Tîrnovan, 2008: 58).

La Cușma, de Paști, la sași erau aduși din timp din Bistrița ceterașii cei mai vestiți. Dansul de Paști ținea 2 zile, luni și marți. Era bine programat și cu mult timp dinainte. În prima zi de dans băieții purtau cămăși albe având două cusături: una cu ajur de pomi și a doua era cusătura „pe dos”. Fetele îmbrăcau portul cel alb: poalele și cămașa cusută, peste ele un brâu tors, vesta (lengrad kittl), bentițe, diferite șorturi colorate și pantofi (botine cu șireturi). A doua zi ele îmbrăcau portul din catifea cu vestă și diferite „bentițe” (panglici de păr). Dansul ținea până la masa de seară, urmând apoi o pauză lungă. Se programa dinainte care fată va deschide balul (dame vals). Înainte de a merge acasă, se mai ținea un dans exclusiv pentru bărbați, ca să-și dezmorească picioarele. Apoi se adunau iar să-și continue dansul. Pauza de la miezul nopții era pentru a lua masa cu: vin, cozonac, cîrnăciori. Mamele mergeau acasă cu copiii, rămânând văduvele tinere care-și căutau partener.

Tineretul dansa până la orele 2,3 în zori. A doua zi de Paști dansurile erau: polca, valsul englezesc. Se mai dansa „pasul de 7” și câteodată un cadril. Mâncarea și băutura pentru muzicanți era pregătită de părinții unor băieți cărora le venea rândul. Muzicanții luau trei mese în fiecare zi, apoi dormeau pe băncile zidurilor din sală. În prima zi aveau voie să danseze primele fetele care erau nou primite printre tineri. Băieții din frății se îmbrăcau cu vestitele cojoace, iar fetele își puneau „borten” negru și stăteau față-față după vârstă; în sală era o masă specială. Aici stătea un observator care avea grijă de mersul petrecerii. I se mai spunea și supraveghetor, el era cel mai în vârstă dintre bărbați. Pe masa sa avea o farfurie sculptată din lemn, cu care bătea în masă cu putere, ca să fie auzit. El atenționa că supraveghează ca totul să meargă după tradiții. La ușă era un alt băiat numit „paznicul”. Când începea dansul, supraveghetorul striga către paznicul de la ușă: „paznic de la ușă păzește ușa....”. În timpul dansului nu avea voie să intre sau să iasă nimeni, de aceea era un paznic la ușă. Între reprezentantul băieților și reprezentanta fetelor (surorimea) se facea un pact: să vină băieții în continuare la dans și fetele la fel. Astfel începea dansul: cel mai în vârstă dintre băieți lua pe cea mai în vârstă dintre fete. Dansau un dans, apoi băiatul își preda fata la următorul băiat mai tânăr, apoi urmau celelalte fete. După masa de seară, băieții nu aveau voie să danseze cu o femeie căsătorită numai după ce dansau toate fetele. La aceste dansuri întotdeauna era prezent și un om mai vârstnic de la biserică, care supraveghea ca totul să decurgă normal (B, Buf, 2009: 61).

Pe Valea Bârgăului, în fiecare duminică din „câșlegi” (când nu era post), tinerii se adunau la „pavilion” (Căminul Cultural), unde se ținea jocul. Un grup de feciori, care proveneau din familii mai înstărite, angajau „ceterașii” (muzicanții), pe care îi plăteau ei, urmând să-i taxeze pe cei care veneau la joc, pentru a-și recupera banii. Fiecare fecior juca primul joc cu drăguța lui, după care jucau și cu alte fete. Chematul fetelor la joc se facea prin semne (cu ochiul, cu capul, uneori chiar și cu mâna), iar fetele care mergeau însoțite de mame, erau cerute de către feciori de la acestea. Feciorii doreau ca fiecare să joace „înainte” (să fie prima pereche din jocul „de-a lungul”), pentru a fi văzuți de cei ce priveau; de aceea, uneori, apăreau certuri între unii feciori. Jocul care începea pe la ora prânzului ținea până la asfințitul soarelui, fetele trebuind să fie acasă pe la înserat.

La Bidiu, în mijlocul satului sub o salcie, doi, trei feciori din sat organizau jocul prin înțelegerea (negocierea) cu ceterașii. În sat era un singur ceteraș rom – îl chema Ilie. În satele din jur erau și alți ceterași (Toarla, Oaia etc). Organizatorii jocului se numeau „cizeși” și stabileau o anumită sumă pentru tineri (2-3 lei) iar pentru spectatori 1 leu. Jocul se desfășura după slujba de la biserică. Vara jocul dura până la orele 9-10 seara. Iarna jocul începea la orele 2-3 după-masă, urma o pauză la ora 7 după-masă și se relua la orele 8-9 și ținea până la miezul-noptii și chiar mai mult. Ceterașii serveau masa la fete într-o anumită ordine (pe rândul satului). Vara fetele și feciorii veneau la joc singuri sau însoțiți de părinți. Iarna, fetele erau însoțite la jocul de seară (după ora 8) de feciori. Feciorul mergea și cerea fata de la părinți. El era omenit cu bunătăți. Seara când intrau perechile, tot satul era cu ochii ațintiți asupra lor, pentru că, de obicei, acestea constituiau

următoarele tinere familii. Orice abatere de conduită era aspru sancționată de comunitate. Nu au existat acte de agresivitate, deși și atunci tinerii erau „vulcani” de energie. Și atunci se consuma alcool (vin), dar rareori vedeai un flăcău în stare de ebrietate.. După ziua de horă, lumea, urmau discuțiile și bârfele în sat (D, Andreica, Bidiu).

Liviu Păiuș constată că sub denumirea de *jocuri* se cuprinde o gamă largă de manifestări ale spiritului uman, care au ca scop satisfacerea unor necesități sufletești, de la jocul satului la jocuri sportive, la manifestările juvenile ale copiilor, la manifestările dramatice în sensul propriu al cuvântului. Jocurile sunt vechi forme de manifestare ale spiritului uman, ele bazându-se pe spiritul de trecere sau de desfătare sufletească. Cel mai important joc în Valea Someșului este „învârtită”, compus din două părți distincte ca tempo și ritm: „De-a mâna” și „De învârtit”. Jocul „De-a mâna” constituie partea introductivă a jocului românesc de pe Someș, în care „perechile se plimbă dând ocol locului de joc cu o vădită ostentație, în pași simpli, cu ușoare devieri pentru a înlătura monotonia plimbării. Jucătorii afișează o mândrie nereținută, părând a ieși pentru întâia dată din lumea aceasta pentru a păși de-a dreptul în istorie, din lumea nimicului în lumea eternității. Rămâne o enigmă împrejurarea care a favorizat evoluția dansului românesc spre perechi numai în Transilvania” (Bârlea, 1982: 93).

Jocul „De-a mâna” fixează perechile pentru partea a doua, „De învârtit”. Acest joc oferă posibilitatea ca mamele fetelor și feciorilor să observe care cu cine joacă, deoarece primul joc este hotărâtor, el fiind apreciat în lumea satului ca o dovadă de prietenie a feciorului pentru fata pe care „o bagă în joc”. El este o primă încercare de modelare a pașilor pentru partea a doua a jocului. Această parte a jocului constă într-o așa zisă purtată, în care feciorul ține de mână fata și fac câțiva pași, fata cinci, iar feciorul trei, după care urmează o mică pauză de două trei măsurii, după care pornesc din nou. Feciorul este în interiorul cercului, iar fata în exteriorul lui. Unii jucăuși mai buni se învârt când merg înainte, fata de trei ori, iar când vin înapoi – o singură dată. Se face o mică pauză pentru ca muzicanții să-și acorde instrumentele pentru partea a doua „ De învârtit”, parte mult mai vioaie, în care după câteva mișcări la stânga și la dreapta, perechile se învârtesc, având în mijloc un picior „de sprijin”, iar celălalt se rotește. Rotirea poate fi pe întreaga lungime a gamei muzicale sau numai pe jumătate. În această parte a jocului perechile stau față în față, băiatul are brațele pe mijlocul sau umerii fetei, iar fata își sprijină brațele pe umerii băiatului și se rotesc la dreapta sau la stânga. Această parte a jocului este plină de strigături (cf. Păiuș, 2014: 1078-1082).

La Rebrîșoara, jocul se organiza după ce se ieșea de la biserică, la „conzumul” situat în centrul satului, lângă Pârâul Morii. Era o construcție din lemn, încăpătoare, de formă rotundă, cu un podium unde cântau vestiți ceterași ori „țâgani” din Dumitra, Cepari și Nimigea. Participanții la horă, băieți și fete, erau îmbrăcați în frumoase costume populare. Într-o parte se așezau feciorii, iar în cealaltă parte fetele; de jur împrejur, asistau ca spectatori mamele, săteni și mulți, mulți copii. Băieții purtau pe cap clopuri cu „gerdane” și pene, la cizme pinteni, cămăși cu gulere de mărgele, pantaloni albi, curea lată și pieptare pline de flori.

Fetele aveau pânzături de culoare roșie și neagră, cămăși cu flori în umăr și mânecile cu fodor, poale albe, pieptare înflorate, pe cap purtând năfrâmi roșii sau „cu puiuți”

Jocul era un prilej propice pentru înfiriparea idilelor, iar ulterior a logodnelor și căsătoriilor (B, Kovacs, 2006: 109).

An de an, în prima lună a anului, când zăpada este la ea acasă, șieuțanii își scoteau în zi de sărbătoare hainele din ladă și mergeau la Jocul Însuraților.

După ce oamenii au participat la ceremonialul religios, cu toții mergeau la Căminul Cultural, unde avea loc prima repriză a jocului, un De-a Lungul și o Învârtită. După o pauză în care fiecare a mers acasă pentru a petrece alături de cei dragi, bucinul anunța din nou joc în sat, perechiile de jucăuși venind ciuind pe drum. Veneau, ca altădată, cu blidul cu produse tradiționale. La „Jocul însuraților” cântau ceterașii, iar oamenii jucau în frunte cu primarul. La Șieuț erau și jocuri bărbătești, cum ar fi „Băița”, „Bărbuncul” sau „Rara”, dar amu se joacă mai mult cele în pereche „Brăul”, „De-a lungul”, „Sârbă”, „Învârtită”, „Șchioapa”, „Târnaveanca” (D, Șoimușan, Șieuț).

„Bărbuncul” din Șieuț se află pe Lista Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității UNESCO (Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură).

Și la Tăure, jocul se desfășura vara de obicei în șura unui sătean, iar iarna tot la acesta, dar în tinda casei. Cei ce se ocupau de organizarea horei se numeau cizăși și aceștia tocmeau muzicanții. Cizășii stabileau taxa de joc pentru feciori și fete. Muzicanții erau din sat, românii (Ion Găvrilaș zis „Minaită”), iar țigani din satele vecine: Târpiu, Șintereag. Uneori din pricini mărunte, se iscau încăierări între tinerii care participau la horă, îndeosebi între lăturenii (tineri veniți din satele vecine) și localnici. Spiritele se domoleau în cele din urmă, muzica pătrunzându-le până în adâncul sufletelor și acționând ca un balsam liniștitor (B, Szekely, 2006: 18-20).

Jocul, la Posmuș, era în toi în zilele de duminică și în sărbătorile de peste an: Anul Nou, Bobotează, Sf. Paști, Sf. Rusalii, Sf. Maria etc.

După ce ajungeau la casa „primașului”, cel cu vioara, se adunau și ceilalți muzicanți: bracistul sau cantorașul, acordionistul și gordunașul (contrabasist). Odată adunați cu toții, grupul de vătavi și ceterași porneau, chiuind după primaș, spre centrul satului, acolo unde se ținea jocul. Erau două centre „la Grigoruț” adică în fața casei parohiale și în „Dălma Tonorogului”. Ajunși la vatra jocului, pentru că nu erau venite fetele și feciorii satului, se începea, de obicei cu jocul fecioresc „Sârba”, apoi „Brăul”, apoi „Târnoveanca”, ciuind după ceteră, ca să se audă în tot satul (D, Someșan, Posmuș).

La Bichigiu, un moment deosebit în acest cadru sărbătoresc îl constituie intrarea unei fete pentru prima dată în joc. Părinții fetei care intră pentru prima dată în joc „plătesc” feciorii cu țuică. După aceea feciorul ia fata și intră cu ea în joc, fiind ocrotiți de colegii lor. Perechea joacă în așa fel încât să fie văzută de cât mai multă lume, intrarea în joc constituind pentru fată recunoașterea majoratului, atribut dat de obște. De multe ori oamenii spuneau despre fată, făcând abstracție de vârsta ei,

că „se poate mărita, că e intrată în joc”. În pauza jocului aceștia stăteau de vorbă cu fetele, făceau schimburi de năframuțe. Acest schimb reproducea la scară mai mică, schimbul de verighete între logodnici și reprezintă un semn al prieteniei și iubirii, un mic zălog, o amintire dragă, o garanție morală a încrederii dintre tineri.

Pentru că nu era joc sau manifestare în sat fără țuică (ginarsul sau horinca), fiind cam unica băutură de la petreceri, vă prezentăm modul de facere la Bichigiu. Țuica de prune de peste 52-55° tărie se prepară cu săcărică (chimen) și zahăr topit, ars în vas emailat pe sobă.

Ginarsul se prepară în familie, între cei apropiați, în păhărele mici de 30-50 grame, timp în care se pun la cale și tot felul de planuri în funcție de cum le-au mers lucrurile în vara respectivă. Se servește în special în perioada de după Crăciun și până în Postul Mare, dar și în zilele lucrătoare, înainte de masă, maxim 1-2 păhărele. Toată acțiunea se desfășoară pentru ca bărbații și femeile să nu se ducă la bufet ori „făgădău”, baruri, birturi, restaurante etc. (B, Bobol, 2007: 29, 30).

La Feldru, locul pentru joc era așa-numitul „plaț”, un teren liber unde astăzi este amplasat căminul cultural. La hora organizată participau numai tineri, copiii neavând acces, pentru ei era organizată o așa-numită „șumandă”, adică un joc unde copiii între 11-14 învățau jocul popular. Copiilor li se cânta din trișcă.

Când se juca învărtită, feciorul striga strigături în ritm de joc, conținutul lor exprimând sentimentele acestuia pentru fată.

La horele tinerilor din sat mai lua parte și ciobanii care mai veneau pe acasă pentru a se întâlni cu iubitele. Îmbrăcați în tradiționala cămașă ciobănească unsă cu grăsime și funingine pentru a deveni impermeabilă la ploie, încinși cu curea cu „țânțe” și pe cap „cu clop rășănat” împodobit cu „struț de la drăguță”, mergeau la joc bucuroși că se întâlnesc cu prietenii din sat. Costumul lor de cioban era ca o floare rară printre costumele de sărbătoare ale tinerilor.

Fetele bătrâne mergeau tot mai rar la horă pentru că-și dădeau seama că erau jucate din ce în ce mai puțin, locul lor fiind ocupat de fetele tinere, care deveneau atenția principală a feciorilor (B, Cionca, 2009: 46).

La Manic organizatorul jocului sau cizeșul era unul dintre feciorii mai înstăriți din sat, de obicei cu armata făcută. El se „țigănea” (negocia) cu muzicantul și în final bătea palma. Cizeșul îi dădea muzicantului un „arvon” adică o parte din bani, iar după terminarea jocului îi dădea restul de plată

Bistrița-Năsăud a intrat în Guinness Book în anul 2017, stabilind două recorduri mondiale: „Cel mai mare număr de oameni care poartă simultan portul tradițional românesc” și „Cel mai mare dans popular românesc, realizat în sincron”, pașii unui dans specific Țării Năsăului – Roata de la Runc. În total peste 10.000 de oameni au participat la eveniment, pe stadionul din orașul Năsăud. Jocurile bistrîțene, pline de spectaculozitate, admirate în întreaga lume, mai ales cele someșene, în care întâlnim și cloplul cu păun, sunt vechi forme de manifestare ale spiritului uman.

Bibliografie

Lucrări bibliografice (aparitii editoriale, revuistice, electronice)

- Bârlea, Ovidiu. 1981. *Folclorul românesc*, București: Editura Minerva
- Bârlea, Ovidiu. 1982. *Eseu despre dansul popular românesc*, București: Editura Cartea Românească
- Cantemir, Dimitrie. 1986. *Descrierea Moldovei*, București. Editura Minerva.
- Maximinian, Menuț. 2004. *Cartea Diuganilor*, Bistrița: Editura Karuna
- Palagi, Simion. 2014. *Feldru, povestea satului*, Cluj-Napoca: Editura Eikon
- Pamfile, Tudor. 2006. *Sărbătorile la români*, București: Editura Saeculum IO
- Păiuș, Liviu. 2014. *Monografia comunei Rodna Veche (ediția a II-a, mult adăugită)*, Bistrița: Editura Charmides

Lista lucrărilor de licență / diplomă din care s-au extras informații

- Bobol, Victoria. 2007. *Monografia Bichigiu*, Lucrare de licență, Universitatea de Nord, Baia Mare, Facultatea de Litere, coord. științific lect. univ. dr. Vasile Filip
- Buf (Goarța) Maria-Ioana. 2009. *Cușma, aspecte monografice*, Lucrare de licență, Universitatea de Nord, Baia Mare, Facultatea de Litere, coord. științific lect. univ. dr. Vasile Filip
- Chereja (Bor) Mariana-Floarea. 2009. *Monografia satului Ardan*, Lucrare de licență, Universitatea de Nord, Baia Mare, Facultatea de Litere, coord. științific lect. univ. dr. Vasile Filip
- Cioanca, Alina Ionela. 2009. *Prelungiri ale modelelor culturale săsești în cultura locală din satul Livezile (Jaad), județul Bistrița-Năsăud*, Lucrare de licență, Universitatea de Nord, Baia Mare, Facultatea de Litere, coord. științific lect. univ. dr. Vasile Filip
- Ordace, Maria-Loredana. 2008. *Monografia comunei Parva*, Lucrare de licență, Universitatea de Nord, Baia Mare, Facultatea de Litere, coord. științific lect. univ. dr. Vasile Filip
- Szekely, Carmen Monica. 2006. *Obiceiuri și tradiții din satul Tăure*, Lucrare de diplomă, Universitatea de Nord, Baia Mare, Facultatea de Litere, coord. științific lect. univ. dr. Vasile Filip
- Tîrnovan, Mihaela Loredana. 2008. *Corvinești, aspecte monografice*, Lucrare de licență, Universitatea de Nord, Baia Mare, Facultatea de Litere, coord. științific lect. univ. dr. Vasile Filip

Lista culegătorilor elevi/ studenți și a informatorilor lor, care au răspuns cel puțin unui chestionar întocmit de Ion Mușlea, privitor la obiceiurile calendaristice

- Guzu, Cătălina, elevă, C.N. „Liviu Rebreanu”, Bistrița, cl. a XIIa (2014)
informator: Șotropa Nastasia (n. 1929, la Poiana Ilvei).
- Papp, Ingrid Beatrice, elevă, C.N. „Liviu Rebreanu”, Bistrița, clasa a XI-a (2014)
informatoare Păștean Laura, 65 ani (n. 1949), Șieu.
- Pop, Alina-Diana, elevă, C.N. „Liviu Rebreanu”, Bistrița, cl. a XII-a (2012)
informator: Vrâncean Rodica (n. 1954, la Mijlocenii Bârgăului).
- Varga Hermina, 59 ani, Moruț, com. Matei.

Lista informatorilor intervievați direct de către autori

Andreica Vasile, n. 1947 în satul Bidiu, prof. dr. , interv. în 2014

Mateiu Ioana, n. 1944, la Ilva Mică, unde a copilărit, locuiește în prezent la Rusu Bărgăului, interv. în 2011

Maximinian Vasile, n. 1941, Dumbrăvița, BN, interv. în 2014

Simionca, Ioana, n. 1948, Sebiș (com. Șieuț), interv. în 2011

Someșan Ioan, n. 1948, Posmuș, învățător, interv. în 2014

Șoimușan Ioan, n. 1940, Șieuț, interv. în 2014
